

LEONARD GÓRKA SVD
Lublin

O SAKRAMENTACH – EKUMENICZNIE

Alfons S k o w r o n e k. *Sakramenty w ogólności. Chrzest i bierzmowanie.* Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne 1995 ss. 270. (Seria: Sakramenty wiary. Spotkania z Chrystusem w Kościele w profilu ekumenicznym. Tom 1).

Alfons S k o w r o n e k. *Sakrament pojednania. Wina, grzech, pojednanie.* Włocławek: Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne 1995 ss. 253. (Seria: Sakramenty wiary. Spotkania z Chrystusem w Kościele w profilu ekumenicznym. Tom 2).

W związku z dość bogatą bibliografią nauki o sakramentach rodzi się potrzeba nowego spojrzenia na specyfikę natury poszczególnych sakramentów nie tylko ze strony naukowo-badawczej, ale także pastoralnej. Stajemy przed koniecznością rozwoju tego traktatu dogmatycznego, oczywiście bowiem są jego niedobory. Zarówno odnowiona na Soborze Watykańskim II doktryna liturgiczno-teologiczna o sakramentach, jak i posoborowe dokumenty dotyczące odnowy liturgicznej oraz uzgodnienia teologiczne osiągnane w dialogach ekumenicznych uwidocznily nowe rozumienie misterium sakramentalnego, a tym samym nowe zadania teoretyczne i praktyczne. Nowego rozumienia i sprawowania sakramentów domagają się także nowe postawy i problemy współczesności. Zwłaszcza w dobie „nowej ewangelizacji” miejsce naczelne zająć winna odnowiona refleksja nad sakramentami. Dlatego też z satysfakcją należy powitać prezentowane dwa pierwsze tomy z sakramentologii ogólnej i szczegółowej autorstwa ks. prof. A. Skowronka, który oferuje czytelnikowi refleksję dogmatyczno-pastoralną oraz ekumeniczny wymiar całości wykładu.

Autor wymienionych wyżej pozycji nie wymaga specjalnej rekomendacji. Jest uznanym teologiem dogmatykiem i ekumenistą, a specjalizacja jego badań teologicznych dotyczy właśnie zagadnień związanych z misterium znaków sakramentalnych.

Przedmiotem refleksji pierwszego tomu jest problematyka związana z sakramentologią ogólną (pojęcie sakramentu, struktura chrystologiczna i eklezjologiczna sakramentów, zagadnienie ustanowienia sakramentów, świętowanie liturgii sakramentów, eschatyczna przyszłość sakramentów) oraz z teologią i pastoralną odnową dwóch sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia: chrztu i bierzmowania. Zabrakło w tej części miejsca dla sakramentu Eucharystii, który wieńczy ciąg inicjacji chrześcijańskiej. Eucharystii, według zapowiedzi Autora, poświęcony zostanie odrębny tom rozważań. Można dyskutować, czy takie założenie jest słuszne. Mystagogia wtajemniczenia chrześcijańskiego tworzy bowiem jedną niepodzielną całość. Być może Autor kierował się myślą, iż Eucharystia jest „tajemnicą tajemnic”, sakramentem Kościoła zajmującym wyjątkowe miejsce w jego życiu, i z tego względu zasługującym na odrębne potraktowanie.

Prezentowane tu książki nie zamierzają „być podręcznikiem tzw. sakramentologii” (s. 5); rozważaniom w nich zawartym „nie przyświeca też myśl «naukowego» opracowania misterium siedmiu znaków łaski” – czytamy na początku pierwszego tomu (tamże). Chodzi tu raczej o „ukazanie tej podstawowej dla Kościoła rzeczywistości sakramentalnej w jej egzystencjalnych kontekstach naszego życia, jej związania się na życie i śmierć z losami człowieka” (tamże). Nie oznacza to jednak wcale, że treści obu pozycji książkowych pozbawione są wykładu ściśle teologicznego. Owszem, zgodnie z metodą stosowaną w teologii otrzymujemy wykład zbudowany na przekazach Objawienia, tradycji Ojców Kościoła zarówno zachodnich, jak i wschodnich, a także na nauce Soborów i Magisterium Kościoła, w tym także z najnowszej jego znaczącej wypowiedzi, jaką jest *Katechizm Kościoła Katolickiego* z 1992 r. Choć przyznać trzeba, iż metodę tę zastosował Autor nierównomiernie wobec trzech omawianych sakramentów. Nie bez znaczenia dla zrozumienia cytowanych źródeł jest wykorzystywanie kom-

plementarnych względem siebie interpretacji teologicznych, nie tylko rzymskokatolickich. Ten ostatni zabieg, ubogacony przywołaniem uzgodnień dialogicznych, zawartych przede wszystkim w tzw. Dokumencie z Limy (BEM-1982), w odniesieniu do sakramentu chrztu i bierzmowania, nadaje treści charakter ekumeniczny. Aczkolwiek właśnie z ekumenicznego i eklezjologicznego punktu widzenia może razić posługiwanie się przedsoborowym wyrażeniem „członkostwo w Kościele” (Tom 1 s. 156, 160), które przywołuje doktrynę papieża Piusa XII zawartą w encyklice *Mystici Corporis*, w miejsce soborowego mówienia o „przynależności” do wspólnoty (*communio*) Kościoła.

Walorem niewątpliwym obu prezentowanych tu tomów jest fakt, iż tok „rozważań”, jak to wyczytać można w pierwszym tomie, „ukáže ścisłe związki sakramentologii z innymi dyscyplinami teologii: z teologią fundamentalną, z historią zbawienia Starego i Nowego Testamentu, z eklezjologią, chrystologią, soteriologią i charytologią, z eschatologią i teologią moralną” (tamże s. 16). Są to jednak w gruncie rzeczy książki mówiące o spotkaniach Chrystusa w Kościele, z Jego Tajemnicą, która związana jest zawsze z wiarą.

Omawiane dwie prace dostarczają cennych inspiracji dla dostrzeżenia konkretnych problemów związanych z szafarstwem omawianych trzech sakramentów. Autor wielokrotnie proponuje pastoralną odnowę tych sakramentów w praktyce duszpasterskiej. Przykładowo tylko warto wskazać na następujące zagadnienia: odpowiedzialność za wiarę dziecka, problem katechumenatu dorosłych, ekumeniczna doniosłość chrztu, a jednocześnie problem ważności chrztu w innych wspólnotach kościelnych poza Kościołem rzymskokatolickim.

Sakrament bierzmowania dostrzegany jest jako sakrament „posłannictwa” eklezjalnego „wprzegający ochrzczonych w dzieło nieustannej odnowy i reformy Kościoła zmierzającej do nadawania mu nowego i ciągle odmłodzonego oblicza” (tamże s. 225). Cenną wydaje się być propozycja Autora, by w polskich realiach objąć katechezą chrztu i bierzmowania już ochrzczonych i bierzmowanych. Chodzi przede wszystkim o młode małżeństwa i rodziny, aby „ich dzieci później na forum własnego sumienia mogły podjąć osobistą opcję za chrześcijaństwem” (tamże s. 258). Spotkanie z Bogiem w sakramentach ma prowadzić każdego chrześcijanina do współuczestniczenia świadomego w życiu Kościoła.

Sakrament pokuty (wina, grzech, pojednanie) ukazany zostaje interesująco wpiern na swoich „przedpolach”, tj. w wymiarze ekumenicznym, poszerzonym o myśl pokutną w judaizmie i islamie. Ważnym zabiegiem metodologicznym, który pozwala lepiej zrozumieć, czym w ogóle jest sakrament, jest ukazanie historii pokuty w dziejach Kościoła. To bardzo pouczająca lektura dla współczesnych. W związku z kształtowaniem sumienia Autor wskazuje na osobowy, historyczny i społeczny charakter grzechu (Tom 2 s. 118-129), a jednocześnie krytycznie odnosi się do tzw. obiegowych rachunków sumienia (tamże s. 77). Warto przemyślenia, także w polskiej rzeczywistości, są proponowane formy nabożeństw pokutnych oraz formy chrześcijańskiego odpuszczenia grzechów, atakże relacje między pokutą i Eucharystią.

W sumie omawiane tu książki zapoczątkowują nie tylko nową serię wydawniczą Włocławskiego Wydawnictwa Diecezjalnego, ale dają również początek nowej myśli teologicznej, która obok zachowanej systematyki ma charakter medytacyjny i kreatywny, i stąd też stanowią cenną pomoc w pracy duszpasterza, wykładowcy teologii i studenta chrześcijańskich wydziałów teologicznych. Poszukując konsultacji pastoralno-teologicznej warto więc sięgnąć do tego, jak mówi Autor, „encyklopedycznego powiernika”.